

Глава 4

Поглед кон другите

Вовед

Сликата ни прикажува едно девојче кое гледа момче преку лупа. Сликата која ја создава лупата е слична но не идентична со момчето во реалноста. Момчето не знае како изгледа сликата од него. Можеби е погрешна или вистинита, дури подетално покажувајќи го момчето отколку што тоа мисли или би сакало да покаже. Тие и двајцата се насмеани, така што разликата меѓу перцепцијата и реалноста изгледа дека не претставува проблем. Девојчето се смее на сликата, не на самото момче.

Сите ние ги насочуваме нашите „лупи“ кон другите луѓе и ги зачувуваме нивните слики во нашиот мозок. Им судиме на луѓето според овие ментални слики. Тие се суровиот материјал од кој ги создаваме стереотипите. Сите ние се служиме со такви поедноставувања на комплексниот свет кој никој од нас не може да го разбере целосно. Ако стереотипите се претворат во предрасуди, посебно негативни, тие можат да создадат нарушувања и непријателство во општеството.

Вежбите во оваа глава им помагаат на учениците да станат свесни за нивните перцепции и предрасуди кон другите, да размислуваат критички кон нив и да ги исправат ако е потребно. Затоа оваа глава се концентрира на социјалната димензија, на демократијата и човековите права. Нашите заеднички перцепции, предрасуди и начините на меѓусебна интеракција ја

даваат основата врз која демократијата и човековите права треба да се засноваат. Не е доволно само да се постават демократијата и човековите права како принципи на власта и уставот; нивните социјални и културолошки корени се подеднакво важни.

Општо земено, учениците треба да ја разберат функцијата на стереотипите во намалувањето на комплексноста на нашите општества и светот во кој живееме. Тие, исто така, треба да разберат дека стереотипите можат да бидат опасни, сеејќи го семето на непријателство во општеството. Ова може да се случи посебно кога среќаваме луѓе кои се странци и ни предизвикуваат чувство на страв. Образованието им помага на луѓето да ги идентификуваат предрасудите и погрешните стереотипи и да ги исправат.

Постарите ученици, исто така, можат да разберат дека нашите перцепции и предрасуди придонесуваат за култура која или ги поддржува демократијата и човековите права или ги потценува. Буквално, демократијата почнува од мене и од тебе.

Вежба 4.1. – Сите поинакви, сите еднакви

Образовни цели	Учениците учат како да се запознаат и прифатат едни со други во група. Учениците откриваат што им е заедничко, а не биле свесни за тоа. Учениците ги осознаваат ставовите и практиката поврзана со разликите.
Ресурси	Креда или лента за правење линија на земјата.

Процедура

1. Наставникот кажува низа на карактеристики една по една. Како што ги кажува, учениците кои ќе ја познаат карактеристиката кај себе ја поминуваат линијата.

Примери: сите оние кои...

- носат фармерки
- имаат сини очи
- се постари
- посетиле други земји во Европа
- редовно читаат весник
- биле изложени на дискриминација
- имаат хомосексуални пријатели/ки
- имаат предрасуди, итн.

Може да се побара од учениците да предложат карактеристики, но наставникот треба да биде свесен за чувствителните теми.

2. Учениците ги дискутираат следните проблеми:
 - Дали сте биле во група со некој со кој сте мислеле дека немате ништо заедничко?
 - Како се чувствувате кога сте дел од голема група?
 - Како се чувствувате кога сте сами?

Варијација

Кога ќе се спомене карактеристика, учениците прават групи на часот составени од луѓе со исти карактеристики. Тие кратко седат заедно за да дискутираат за тоа што им е заедничко. Тоа што го кажуваат се однесува на пример, на склоностите и однесувањето.

Вежба 4.2. – Различност

Образовни цели	Учениците ја искусуваат различноста и разбираат дека различноста е вкоренета во социјалните структури. Искуството со различноста е најбитно во адолесценцијата. Младите луѓе сакаат да привлечат внимание, да се признаени од возрасните и почитувани од другите луѓе. Важен аспект во формирањето на идентитет во адолесценцијата е одвоеноста од возрасните, посебно родителите. Учениците разбираат дека има толку многу биолошки разлики што никој не може да ги идентификува сите. На пример, невозможно е да се рече дека еден вид на интелигенција е супериорен во однос на друг. Разликите меѓу луѓето кои се битни се вкоренети во општеството – на пример со вредностите, социјалниот статус или социјалните промени. Во класовите во кои има ученици што припаѓаат на малцинства, добра можност е за овие ученици да ги покажат разликите на недискриминирачки начин.
Ресурси	Голем лист хартија.

Процедура

1. Наставникот набројува колку што е можно повеќе разлики меѓу луѓето на голем лист хартија.
2. Класот се дели на четири групи. Секој тим набројува одреден тип на разлика:
 - физиолошки разлики
 - психолошки разлики
 - социјални разлики
 - културолошки разлики.
3. Испитување: учениците размислуваат за разликите меѓу луѓето:
 - „Сфаќам дека знам за...
 - ...но научив дека...
 - Моето најголемо изненадување беше...“

Продолжение

Наставникот објаснува зошто човечките суштества се и слични и различни.

Учениците пишуваат замислени две ситуации во кои тешко е да се воочат разликите. Ова може да се дискутира со целиот клас.

Вежба 4.3. – Вистина и лага

Образовни цели	Учениците стануваат свесни за стереотипите во нивните умови и критички размислуваат за нив. Тие разбираат дека поедноставувањата и стереотипите ни помагаат да се справиме со комплексноста на светот во кој живееме. Учениците ја развиваат нивната способност да расудуваат и прават одлуки. Со правењето така, тие се мотивирани да развијат критички став.
Ресурси	Во училницата треба да се тргнат клупите и столчињата. Се одредуваат места за „вистина“ и „лага“ во спротивните агли од училницата.

Процедура

1. Учениците стојат во средината на собата. Наставникот чита низа вистинити или лажни искази за жените, мажите, различни националности итн.
Реагирајќи на секој исказ, учениците одат во еден агол или во друг во зависност од тоа што сметаат дека е вистина или лага.
Учениците кои немаат мислење остануваат во средината.
2. Наставникот ги поканува учениците да ги објаснат нивните избори.
Наставникот го дава вистинскиот одговор. Битно е овој чекор никогаш да не се испушта.
3. Учениците одговараат на информациите на наставникот. Наставникот ги мотивира да објаснат како ги гледале другите, посебно ако овие перцепции се покажале како невивинити.

Продолжение

Учениците го анализираат начинот на кој медиумите се справуваат со проблемите поврзани со малцинствата, полот, насилството, итн. Тие ги идентификуваат примерите за стереотипи, предрасуди, површност или темелно и истражувачко новинарство. Учениците се обидуваат да ја исправат информацијата која сметаат дека е погрешна или нецелосна.

Вежба 4.4. – Први впечатоци

Образовни цели	Учениците се способни да ги идентификуваат стереотипите и да станат свесни за различноста на впечатоци и перцепции кои луѓето ги имаат едни за други. Учениците практикуваат активно слушање и ја учат почитта кон другите.
Ресурси	Фотографии од луѓе кои можат да предизвикаат различни реакции кај учениците се лепат на голем лист хартија (наставникот треба да одбере различни ликови во однос на возраст, култура, етничка група, итн.)

Процедура

1. Учениците прават круг. Наставникот дава лист на секој ученик.
2. Наставникот им вели на учениците да ја погледнат нивната фотографија:
 - „Јас гледам...“
 - „Јас мислам...“
 - „Јас чувствувам...“
3. Учениците ги пишуваат нивните први впечатоци на дното на страницата. Тие го виткаат дното на страницата за да го сокријат текстот и ја подаваат на ученикот кој е лево од нив.
4. Ова продолжува се додека листовите не поминат цел круг.
5. Учениците ги споредуваат нивните први впечатоци:
 - На кој начин вашите први впечатоци беа слични или различни?
 - Што ви дојде на памет при вашиот прв впечаток?
 - Кои аспекти не ги забележивте и зошто?
 - Што ви покажа оваа активност за себеси?

Продолжение

Оваа вежба може да се направи со многу малку фотографии, или само една фотографија или етнографски видеоклип. Може да се побара од секој ученик да ги запише неговите импресии на парче хартија.

Наставникот може да даде информации за други култури: храна, музика, семејна структура, итн.

Вежба 4.5. – Сите имаме предрасуди

Образовни цели	Во оваа вежба, учениците ги испитуваат стереотипите и предрасудите за другите луѓе и малцинствата. Тие ги откриваат перцепциите за различните малцинства. Учениците стануваат свесни за нивните граници на толеранција и нивниот конфронтационен вредносен систем. Учениците се обучуваат да ги развијат вештините на активно слушање при барањето на договор.
Ресурси	Една копија од листот за активност (сценариото) за секој ученик.

Процедура

1. Секој ученик добива копија од сценариото и ја чита во тишина.
2. Секоја личност одбира три луѓе со кои би сакал/а да патува и уште три со кои не би сакала да патува.
3. Учениците прават групи од четири ученика.
 - Тие ги споредуваат нивните индивидуални избори и причините за тие избори.
 - Тие се обидуваат да се согласат за листа со три личности со кои би/не би патувале.
 - Тие избираат говорник за нивната група.
4. Секоја група ја презентира листата на сакани и несакани придружници на целиот клас, заедно со причините за нивните избори.
5. Наставникот ги мотивира за слободна дискусија за искуствата, на пример:
 - Кои беа одлучувачките фактори?
 - Ако групата не се согласила за листата на личности, зошто не?
 - Кои стереотипи ги прикажува листата на патници?
 - Од каде доаѓаат овие претстави?
 - Како би се чувствувале вие ако никој не сака да се вози со вас?

Продолжение

Листата може да се адаптира во зависност од староста на учениците и социјалното потекло, но треба да вклучува луѓе кои претставуваат малцинства кои јасно се препознаваат на прв поглед и други кои не.

Исто така, малцинствата и дискриминацијата можат да се изучуваат преку литературата или историјата.

Материјали

(видете ја следната страна)

Сценариото

Само што почнавте долго патување со воз кое ќе трае неколку дена. Го делите купето со тројца други луѓе.

Со кои од следните патници би сакале да го делите купето?

Со кои од патниците не би сакале да го делите купето?

- дебел швајцарски банкар
- италијански ди-џеј кој се дрогира
- Африканец кој продава екзотични артикли
- циганин кој штотуку излегол од затвор
- германска рок пејачка, феминистка
- хомосексуален странски студент
- млада романска жена со мало дете
- англиски скинхед кој е пијан
- проститутка со ХИВ
- многу сиромашен бегалец
- вооружен странски војник
- млада жена која зборува само француски.

Вежба 4.6. – Сите сме еднакви, но некои се поеднакви од другите

Образовни цели	Учениците ги идентификуваат и анализираат причините и мотивите за дискриминирање на другите. Оваа вежба се концентрира на тоа како социо-економските фактори влијаат на шансите за социјален успех.
Ресурси	Големи и дебели листови на хартија и маркери.

Процедура

1. Наставникот ги дели учениците на групи со не повеќе од шест ученика. Групите мора да се направени од парен број на ученици. Секоја група добива лист хартија и маркер.
2. Тој/таа им вели на половина од групите да нацртаат карикатура на социјален победник, другата половина на социјален губитник.
3. Тој/таа им вели на групите да ги набројат карактеристиките на нивниот модел: социо-економско ниво, професија, пол, етничка група, слободни активности, избор на облекување, основни гледишта, начин на живот, тип на дом, потрошувачки навики.
4. Наставникот им вели на групите да ги разменат нивните цртежи и да ги толкуваат.
5. Цртежите се закачуваат на ѕидот. Секоја група треба да го толкува цртежот кој го добила пред целиот клас.
6. „Уметниците“ коментираат за нивните намери. Со размена на идеите зад цртежите и ефектот на цртежите врз гледачот, се очекува учениците да ги допрат следните прашања:
 - Кои се главните карактеристики на успехот?
 - Кои се главните карактеристики на неуспехот?
 - Кои се факторите кои прават разлика меѓу „победници“ и „губитници“?
 - Дали луѓето кои се претставени се од одредени групи?
 - Дали сите луѓе имаат исти можности за успех, без разлика на нивното социјално потекло?

Продолжение

Кои се причините за дискриминација и исклучување на луѓето кои се поинакви поради нивната култура, потекло, сексуално однесување, јазик, итн?

Кои се причините за нееднаквоста меѓу луѓето? Дали еднаквоста е возможна и пожелна, или не?

Вежба 4.7. – Туристи

Образовни цели	Ова играње на улоги симулира судир на култури и им овозможува на учениците да ги набљудуваат стереотипите кои ги внесуваат во играта. Ќе им помогне на учениците да станат свесни за можни конфликти во ваквите ситуации. Вежбата прави учениците да ги менуваат нивните перспективи, со „влегувањето во туѓа кожа“. Учениците ги развиваат нивните комуникациски вештини.
Ресурси	Парче хартија или картон, маркери во боја; ако е возможно, некоја туристичка опрема, на пр. камера.

Процедура

Забелешка за методот

Идеален аранжман би било да се работи со два различни класа, секој со наставник како нивен лидер. Улогата на двата наставници е да ги потсетат учениците на упатствата и карактеристиките на одредените групи: „туристите“ и „Х-овите“ (иксовите).

1. Двете групи се среќаваат во нивни училници. Имаат 15 минути да направат контекст во кој ќе се одвива дејството и да ги подготват нивните улоги.
Туристите пишуваат информации за својата земја, ги развиваат нивните очекувања за патувањето и ја подготвуваат опремата за патувањето, на пр. камера, мобилен телефон, странски валути. Ако нема вистински предмети, тие може да се симболични со цртежи.
„Х-овите“ ја одредуваат нивната култура: семејна структура, економија, видови на занаети, облека и домови. „Х-овите“ мора да се колку што е можно „попримитивни“. Самите си го даваат името.
Културолошките елементи мора да се хомогени. Тие исто така можат да бидат симболизирани со цртежи.
2. Оваа активност може да се направи на следниот час.
Двајца туристи, додека купуваат сувенири и прават фотографии, среќаваат членови на „Х-овите“.
Тие се враќаат во групата и го пренесуваат своето искуство. Тие опишуваат што забележале кај чудната култура на „Х-овите“.
„Х-овите“ ги споделуваат нивните импресии од среќавањето на туристите, изнесувајќи го своето мислење за ставот на туристите.
3. Туристите прават инвазија на земјата на „Х-овите“, кои не сакаат да го сменат примитивниот начин на живот.
4. Двете групи се среќаваат за повратна информација:
 - Како се чувствуваат туристите?
 - Како се чувствуваат „Х-овите“?
 - Што мислат туристите за „Х-овите“?
 - Што тие мислат за нив?
 - Туристите објаснуваат што им било непригодно во однесувањето на „Х-овите“.
 - „Х-овите“ го прават истото.

- Според туристите, што можеле да направат „X-овите“ за контактот да бил полесен?
- Според „X-овите“, што можеле да направат туристите за да се помалку вознемирувачки?
- Ако би морале да се вратите во земјата на „X-овите“, што би требало да знаете за да се однесувате соодветно?

Продолжение

Учениците ги интервјуираат членовите на нивната заедница кои посетиле други земји или ги покануваат да дојдат на час, за да го споделат искуството при запознавање на луѓе со друго културолошко потекло.

Варијација

Учениците замислуваат идеално општество и ги забележуваат значајните промени во споредба со нивната култура.

Вежба 4.8. – Глобинго: „Едно човечко суштество е дел од целиот свет“

Образовни цели	Целта на оваа игра е да се покаже дека едно човечко суштество е дел од целиот свет.
Ресурси	Ливчиња за бинго за секој ученик. Лист со прашања. Прашања за групна дискусија.

Процедура

1. Учениците ги пополнуваат квадратчињата во зависност од поставените прашања. Секое квадратче има две линии, една за име, друга за држава. Тие треба да се обидат за секое квадратче да го најдат името на еден од соучениците и името на државата која одговара.
Има многу различни прашања кои може да се постават. Обично би ви требале од А до Ј, но можете да додадете други, иако учениците можат да го искористат името на соученикот само еднаш. Инаку ќе треба да пречкртаат едно квадратче и нема да можат да добијат „бинго“ во тој ред.
2. После играта, може да има групна дискусија. Учениците ќе дознаат дека миграцијата е нешто нормално во скоро секое семејство и нација. Тие ќе зборуваат за глобалната ситуација и светот како мрежа.

Материјали за наставници

Прашања: најдете ученик во просторијата кој...

- патувал во странство
- има другарче за допишување од друга земја
- учи странски јазик
- има роднини во странство
- сака странска музика
- му помогнал на посетител од странство
- сака да јаде храна од странски земји
- живее во дом каде се зборува повеќе од еден јазик
- има роднини кои се родени во друга земја
- видел некоја статија за странска држава во скоро време
- скоро зборувал со некој кој живеел во странство
- научил нешто за странска земја од телевизијата.

Прашања за групна дискусија

1. Што научивте едни за други во овој процес?
2. Што беше најизненадувачкото нешто што го дознавте за вашите соученици?
3. Што ви покажува оваа игра за нашиот свет?

Материјали за ученици: Ливчиња за бинго

А Име: _____ Држава: _____	Б Име: _____ Држава: _____	В Име: _____ Држава: _____	Г Име: _____ Држава: _____
Д Име: _____ Држава: _____	Ѓ Име: _____ Држава: _____	Е Име: _____ Држава: _____	Ж Име: _____ Држава: _____
З Име: _____ Држава: _____	С Име: _____ Држава: _____	И Име: _____ Држава: _____	Ј Име: _____ Држава: _____